

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Čechoslovan**

Vydavatel: **V. Švihovský**

Vydáváno v letech: **1911-[1918], 1912, 13.07.1912**

Číslo ročníků: **2, 28**

Číslo výtisků: **2, 28**

Datum vydání čísla: **13.07.1912**

Identifikátor ISSN: **2414-9373**

Stránka:

líký fond země: z 3,991.595 desjatín, jež banka získala, bylo koupeno 2,664.309 desjatín, t. j. 667%, ale sedlákům prodáno pouze 219.000 desjatín; za to však banka v těch dvou letech poskytla sedlákům na půjčkách kapitálu na zakoupení 1,346.208 desjatín od soukromých osob. V prostranství, jež od r. 1906 přešlo v majetek sedláků je zahrnuto 3,452.826 desjatín, koupených z bankového pozemkového fondu, a 3,843.294 desjatín, jež sedláci pomoci banky sami od soukromých osob koupili. Za ta dvě leta tedy pozemková držba ruských sedláků vzrostla bezmála tak, jako před tím od r. 1883—1905, t. j. za 23 let. Pozemkový fond Selské banky činil 1. srpna 1911 úhrnem 5,687.751 desjatín. Průměrná cena desjatiny byla 140 rublů. Jestliže ku prostranství země, jež ruští sedláci získali v majetek od 1. ledna 1906 do srpna 1911 pomoci Selské banky a z jejího fondu, připočte se 280.733 desjatín, koupených od eráru, ukáže se, že selská pozemková držba v Rusku v uvedené době zvětšila se o 7,576.913 desjatín, a s prostranstvím, koupeným pomoci Selské banky v období 1883 až 1905, vzrostla o 15,192.742 desjatín.

* **Zlaté punčošky.** Už nestačí efektní prolomané punčošky dámským nožkám a až se vášnivě ctitelky módy vrátí z lázní a letních sídel do velkoměst, naleznou na modním trhu fascinující novotinu: zlaté a stříbrné punčošky. Mimo stříbrných punčošek, budou se o přízeň žen ucházet také punčošky z hedvábných pentlí, s očkama hodné velkyma; tyto punčošky budou tak průsvitné, že se nožka objeví jako mlhou obalena. Třetí novinkou v dámských punčoškách budou hedvábné punčošky černé nebo bílé, které budou mít na přední straně v jása-vých barvách vyšitého páva nebo jiného ptáka.

* **Ústřední Matice Školská v Praze,** která pečlivě hájí české ditky před poněmčováním, konala svou valnou hromadu za čestné účasti. Podle výroční zprávy přijala Ústřední Matice Školská roku 1911 K 1,007.873.55, vydala K 1,156.272.88, jest tedy schodek K 148.435.33. Fondů má Ústřední Matice Školská za K 2,976.673.24, nemovitostí v ceně K 1,246.938.—. Avšak naproti tomu jsou dluhy u Zemské banky K 297.000.—, různí jiní věřitelé K 2,184.069 čistě jmění výdejné činí K 362.762.60. Mezi fondy jest Pensijní fond Kneidlov K 954.694. Matice vydržovala roku 1911 jedno reálné gymnasium, dvě školy měšťanské, jednu průmyslovou školu dívčí, 80 škol obecných, 68 školek mateřských. Všeho žactva bylo ve všech školách 15.000. Z toho je zřejmo, jak důležitou institucí je Matice Školská a která zaslouhuje podpory všech Čechů bez rozdílu.

* **K úmrtí ministra dra Bráfa.** Smrt tohoto vynikajícího učence národohospodářského, překvapila veřejnost. Dr. Albin Bráf narodil se 27. února 1851 v Třebíči. Roku 1877 stal se soukromým docentem na universitě v Praze, 1882 jmenován byl mimořádným a v r. 1890 řádným profesorem národního hospodářství. Od r. 1883 zasedal Bráf ve sněmu českém za venkovské obce okresů Záměrka a Ústí nad Orlicí, od r. 1889 pak

za nesvěřenské velkostatky. Roku 1888 oženil se s vnučkou Palackého, Libuší Riegrovou. Učinil na sněmu četné návrhy zákonů a vydal několik cenných knih. Poprvé povolán byl za ministra 10. února 1909 a odstoupil 1. listopadu téhož roku. Ministrem orby stal se 19. listopadu 1911. Pohřeb konán byl ve čtvrtek z kapitolního chrámu vyšehradského. Cest buď jeho památce!

* **Měření lidské práce.** Nejstarším ze všech strojů je člověk sám, neboť již od prvních počátků kultury určoval a konal každičkou práci. Později opatroval si různé nářadí, které vlastní svou silou tělesnou, svou rukou řídil a ovládal. Teprv později se naučil používat síly zvířat, a posléze dospěl k užívání strojů.

A přec je vedle všemožných strojů třeba i nejstaršího stroje, člověka samého, na vykonávání jistých úkonů pracovních. Proto se vyskytuje zajímavá otázka, v jakém poměru k sobě stojí práce lidská a práce strojová, a která z nich je v tom kterém případě levnější.

Tato nejvyšší zajímavá a naléhavá otázka byla řešena již mnohokrát, ale vždy chybně. Při všech měřeních přihlíženo pouze na pracovní sílu mužů a to opět jen mužů silných. Tato okolnost mohla býti správnou za dávných časů, kdy se na práce všeho druhu užívalo silných otroků; dnes však je v továrnách vedle mužů zaměstnán i dosti značný počet žen, ba domácí výroba drobnějších předmětů zaměstnává téměř jen ženy a děti. Má-li se tedy určit správný poměr lidské práce strojové, nutno počítat i s pracovní silou alespoň žen, ne-li i dětí. Konaná měření ukázala, že člověk je nejdrazším strojem. Tak špatnou mechanickou schopnost jako má člověk nevykazuje žádný být i špatně sestrojený stroj, a kdyby výlohy na pohon strojů byly tak drahé jako u člověka, nevyplácel by se dnešní průmysl vůbec. Srovnáme-li, co stojí vydržování takového stroje, člověka, a kolik práce vydá za nejlepšího okolnosti, seznáme, že práce člověka při výkonu 100 HP za 1 hod. stojí 300 K. Tentýž efekt stojí při parním stroji asi 6 K, při plynovém motoru asi 4 K. Jest ovšem otázkou, proč tedy veškerou lidskou práci nenahradíme prací strojovou. Příčin je mnoho; jsou to předně veškeré úkony, které vyžadují jen práce lidské svojí podstatou, a které dosud žádný stroj vykonat nemůže. Tak na př. pozlátka, jímž se zlatí tituly knih atd., je vytloukáno ručně kladivý zlatotepců. Pomýšlelo se na to, aby se tato práce, na pohled tak jednoduchá, konala strojem, stroje ty byly se strojeny, ale žádaných výsledků nedosaženo. Jak známo, je pozlátka nesmírně tenká, jen asi 1/200 mm, a jen pružností ručního tepání se lze vyhnout potíhání pozlátkových listků. A takovýchto případů je na sta, a ty nedovolí vymizet lidské práci. Největší však hradbou mezi oběma způsoby práce je požadavek inteligence. Stroj může konat jen onu práci, při které se jedná o jeden a týž pochod stále se opakující. Kde nutno pozornosti se vyvarovat různých chyb, tam je člověk nevyhnutelným. Je známo, jak se smaltuje železné nádoby. Email je ve velké pánvi, do níž se ponořuje hrnec za hrncem a trochu emailu na sebe uchytí. Toť práce zcela jednoduchá, která by zdánlivě mohla být vykonávána i strojem, a přec to tak není možno. Při ponoření hrnce do emailu zůstanou často na hrnci lpět bublinky, a pak by bylo emailování chybné; tomu lze se vyhnout pouze pečlivou pozorností dělnice. Stálý vývin strojové práce a otázka hospodářská si však vyžádaly i měření lidské práce, jež mají mít zcela novou úlohu ve stanovení mzdy. Úloha sestavitelce přístroje, kte-

rý by přímo měřil jakoukoli lidskou práci, byla dosti nesnadná; francouzské ministerstvo práce vypsal o r. 1911 cenu 4000 Fr. pro vynálezce takového přístroje. Cena přisouzena profesorovi Dru Imbertovi z university v Montpellier, který sestrojil přístroj umožňující případným způsobem druhu práce měřiti přímo pracovní efekt. Chceme-li měřit výkonnost na příklad dělnice stříhající zahradnickými nůžkami pruty, je na to třeba toto jednoduché zařízení: Na nůžkách samých je gummový ballo-něk spojený končkovou trubkou s dalším zařízením umístěným poblíž dělnice na stole. Pohyb čelisti nůžek se přenáší pomoci připojenou pákou na ballonek, který je podle různého stupně vynaložené síly různě stisknut. Pomocí pak vzduchového pístu opatřeného psacím perem zapisuje se stisknutí co do velikosti na pás papíru navinutý na válci, jenž se otáčí hodinovým strojem. Ze získaného diagramu se pak práce změří užitím srovnávacího diagramu práce vykonané strojem známého efektu a síly. Podobně možno měřiti i pracovní efekt člověka pilujícího, kovajícího, převážejícího nasklady atd. Je jisto, že tato zařízení povedou k novým úpravám mzdy v továrnách, a že konečně bude stanoven skutečný efekt lidské práce možný za daných okolností.

* **Vražda na Molodavě.** Polka Anežka Jaworská se svým mužem Valerkou jsou v nájmu u Malorusa Hordějčuka. Dne 11. června o 8 hod. večer, začala Jaworská spor s Malorusem Trofimem Staruškou o tom, že jeho kráva spásla jí v ohradě zeli i brambory. Staruška má 5 synů: Jachyma, Alexeje, Danila, Filipa i Benedikta. Jak otec, tak i synové jsou prudké, horké krve a v obci Molodavě špatně zaznamenaní. Staruškové přišli k domu Jaworským najmutého a poněvadž dveře byly zamknuty, počali hrubě nadávat do otevřeného okna Anežce, ba i klacky dovnitř házeli. Jaworský byl právě v pivně a soused Samson Olejník vyzval ho aby šel domů, nebo že Staruškové jeho ženu zabijí. Zedníci: Jaworský s Jos. Tuháčkem Florianem Jaworským a Jos. Mickem zašli se domluvit, čili práť k Staruškovům. Mick stál v síni a druzí se ve světnici potýkali. Tuháčkoví rozrazili kost na hlavě s pravé strany v zádu, Valerkovi rozpárali s pravé strany břicho, na stěti však narazili na žebro takže se neudělala velká rána, jež byla druhého dne Varkovičským lékařem zašita a léčena. Florian Jaworský obdržel též mnoho ran. Ani na Jos. Micku, který stál v síni nezapoměli. Jáchym vrazil mu s pravé strany do boku nůž a dal mu ještě několik ran. Mick odesel s nářkem a asi po 20—30 krocích klesl na zem na dvoře Starušky a za 15 min. skončil. Do jeho mrtvolky Benedikt ještě několikrát kopl. Sousedé, kteří se přišli podívat na mrtvého Micka, soudí, že všichni Staruškové měli by se z Molodavy vyobcovat. Čtyři synové Starušky jsou zavřeni ve vězení ve Varkovičích. Mrtvý Mick, jediný ze třech synů, byl pracovitý, poctivý a mravný a zedničil s Tuháčkem v Molodavě. Z vydělané mzdy živil své staré rodiče s dcerou a dvěma syny, bydlící v nájmu v obci Karabliši, 5 verst od Molodavy vzdálené. Synové Staruškoví i on sám byli již zavřeni ve vězení, poněvadž jednomu sousedu ukousli prst ukazovák na pravé ruce, Andrejovi zlámali žebro. Kovalčuka zranili sekerou na zádech. Rovněž i krást umějí znamenitě.

* **Školy v Uhrách** jsou Popelkou proti hospodám. Škol je přes 16,000, hospod však přes 66,000, tudíž čtyřikrát tolik co škol. Jedna hospoda případně na 250 lidí, 1 škola na 1800 duší.